

Oppvekstagentene

Tre par med ulik etnisk bakgrunn snakker i denne artikkelen om foreldreskap, oppvekstsvilkår og rus.

AV ESPEN FRENG, KORUS - OSLO

MIN MOR SA ALLTID: «Si meg hvem dine venner er, så skal jeg si deg hvem du er!». Som gutt i mine beste år fant jeg dette utsagnet særdeles provoserende. Hva visste hun egentlig om mine venner? Hva ville hun med å si dette? Hvorfor var Håvar ok å leke med, men ikke Jan? Hva var det jeg ikke forsto. Vi kranglet mye om hvem av mine venner jeg skulle være sammen med og ikke.

I dag, 25 – 30 år senere, har jeg en større forståelse for det hun mente. Hun hadde ikke nødvendigvis rett, det står jeg for fortsatt, men hennes bekymring for andre personers potensielle negative påvirkning på eget barn forstår jeg bedre i dag. Jeg tror til og med at jeg selv vil benytte hennes utsagn i min foreldrerolle. Som far til to jenter mener jeg å ha et ansvar både som rollemodell og veileder for at de, etter mine verdier, skal få et godt liv. Videre som sosialantropolog, blir jeg nysgjerrig på om dette gjelder kun i min egen lille familie med mor i spissen, om det er en «typisk norsk» holdning, eller et menneskelig og globalt fenomen.

Uavhengig av kulturell opprinnelse eller samfunnsmessig tilhørighet, antar jeg de fleste av oss er opptatt av egne barns beste, deres oppvekstsvilkår og fremtid. Hva som definerer det beste er knyttet til dine verdier, noe som igjen gjør at hva som er det beste for den enkelte varierer individuelt, lokalt og globalt. Det vi uansett bevisst eller ubevisst gjør er å leve med og etter myter om det samfunnet vi er en del av. En typisk myte er «at foreldrenes sosiale og økonomiske levekår påvirker risikoen for negativ rusbruk hos barn» eller som min mor sier, «at mine venner forteller meg hvem jeg er.» For er det slik at de alkoholproblemer Jans far hadde, ville legge sterke føringer for

Jans fremtid, og derfor også min? Troen på disse to mytene tilsier følgende: Jan begynner å drikke, og jeg som Jans venn begynner da også å drikke. Rusfeltet er full av slike myter som legger føringer for mange foreldre i deres rolle, som barnas historieskaper og veiledende oppvekstagenter. I rollen som barnas historieskaper vil jeg som pappa være delaktig i å skape den verktøykassen mine to små jenter vil benytte seg av i fremtidige situasjoner hvor valg må taes. Veiledende oppvekstagent er jeg ved å gi dem retningslinjer for hvilke verktøy som benyttes i de forskjellige situasjoner og utfordringer de kommer til å stå ovenfor.

I min søken etter å få et svar på om det finnes felles verdier i forhold til foreldrerollen, gjennomførte jeg en liten intervjurunde med tre forskjellige vennepar. Disse tre parene har forskjellig bakgrunn hvor et er andre generasjons innvandrere fra Irak, et er første generasjons innvandrere fra Somalia og en «gjennomsnittsfamilie» fra Bærum. De fikk alle utdelt de samme spørsmålene som rettet seg om deres barns fremtid, oppvekstsvilkår og rus. Min nysgjerrighet handler ikke bare om mine venner kjenner til de samme mytene, men om det er flere likheter enn forskjeller når det kommer til deres rolle som veiledende oppvekstagenter. Tenker de som min mor, eller har de andre myter de retter seg etter?

På min egen kultursensitive og kronglete måte innledet jeg med spørsmål om hvordan de tror det er for barn å vokse opp i Norge. Mine gode venner fra Irak fortalte at de anser barn som vokser opp i Norge som heldige da dette er et trygt land med mange muligheter. Samtidig var de opptatt av at foreldre må være forsiktige med

Foto: CF Wesenberg/koloniavenn.no

skjemme bort barna sine slik at de ikke vil sette pris på mulighetene. Alle tre parene var enige i dette utsagnet, men skilte seg på to områder. Bærumsparet fokuserte også på at en stor middelklasse og lite sosiale forskjeller ikke er ensbetydende med at alt som foregår innenfor hjemmene er sunt og godt. «Samtidig gjør likheten det veldig tydelig for de som er, eller opplever seg selv som annerledes, at de er ulike» avslutter de. De somaliske foreldrene tilførte også at de er lykkelige over å kunne la barna sine vokse opp i et fredfullt land, men at det er andre utfordringer her enn krig og sult.

Ved spørsmål om hvilken rolle de selv mener de har som foreldre, kommer det frem at det er større grad av bekymring for deres barns fremtid hos mine venner med innvandrerbakgrunn enn hos de etnisk norske. Begge parene med innvandrerbakgrunn la vekt på at de vil passe ekstra godt på barna og sette noen ekstra strenge grenser på grunn av det ekstremt åpne rusmiljøet i Norge. De påpekte begge at det er mye positivt ved å ha det så åpent, men fra et bekymret foreldreblikk, fører åpenheten også til at det er svært enkelt å få tak i rusmidler. Videre sa de at foreldre har en stor og viktig rolle i forhold til hvilke verdier barna lærer, og at et viktig forebyggende tiltak er å gi barna kjærlighet. En kjærlighet som igjen skaper trygghet og selvtillit. Min «gjennomsnittsnorske» familie ga uttrykk for det samme og presiserte at foreldre spiller den aller, aller viktigste rollen i barnas liv. Dog, de nyanserte dette litt med å legge til «på godt og vondt.» Det

er ikke alltid foreldrene er et godt forbilde, mente de. «Vi er jo bare mennesker og mennesker gjør feil.» Dette svaret ga for meg en gylden mulighet til et oppfølgingsspørsmål: «Tror dere mange foreldre gir alkohol til sine barn?» Mine venner fra Irak svarte her bastant nei, mens mine somaliske venner hadde hørt slike rykter. Mine gode Bærumsvenner svarte at de tror mange foreldre misforstår og gir alkohol til tenåringer for å ha kontroll på deres forbruk. De snakket videre om at de tror noen foreldre gir alkohol til sine barn av velmenende og kontrollbaserte årsaker. For egen del sier de at deres barn vil sannsynligvis nyte alkohol i fremtiden, men at de som foreldre ikke vil gripe inn i forhold til deres barns bruk før det er nødvendig. Hvis det i det hele tatt er nødvendig, avslutter de.

Da jeg stilte spørsmålet om noen av parene er bekymret for egne barn og den norske ruskulturen, ble det igjen tydelig at det hersket stor enighet. Mine venner fra Irak og Somalia sa at det er grunn til å bekymre seg fordi rusmidler er så lett tilgjengelig. Begge parene sa også at konsekvensen av et åpent rusmiljø og norsk drikkekultur er at de som foreldre må passe på hvem de omgås med - altså som min mor. Helt spesifikt eksisterer det et ordtak i Somalia som sier følgende: «Før du velger å bli kjent med noen, se på hans venner!» Helt ordrett er det vanskelig å oversette dette ordtaket, men fellestrekkene med min mors ordtak er umisskjennelige. Bærumsforeldrene, som for øvrig nikket seg enige med hodet til ordtaket, nyanserte sitt svar litt. I følge dem er ruskulturen i Norge en av tusen ting det går an å bekymre seg over. Foreldre vil komme til å bekymre seg over barnas møte med ruskulturen i Norge, men samtidig er det andre likeverdige, om ikke verre, bekymringer. De nevnte da eksempler som mobbing, trafikk, voldskriminalitet og alvorlig sykdom.

Samtalen mellom meg og de tre parene begynte å finne sin naturlige flyt, og selv om jeg vet at to av parene ikke drikker alkohol, og det ene nyter tidvis et glass vin, følte jeg at det falt seg naturlig å stille spørsmålet om hva de tenker om foreldrenes alkoholbruk og innvirkning på barna?

” – *Det hersker ingen tvil om at samtlige par mener at foreldrene er alfa og omega i forhold til barns oppvekst*

De to parene som ikke drikker alkohol, sa seg begge enige i at foreldre som har alkoholproblemer kommer sikkert til å påvirke barna negativt. Ingen av dem så noen god grunn til å nyte alkohol i samvær med barn og stilte spørsmålsteget rundt hva som var viktigst: Det å nyte den drinken, eller det å nyte samværet med sine barn. Ikke overraskende var mine gode, norske venner ikke helt enige med de to andre. Mine norske venner var meget opptatt av å begrense eget alkoholforbruk i samvær med barna, men at det var lov å nyte et glass vin. Samtidig la de vekt på at det først og fremst er oppførselen og handlingene som i beruset tilstand kan ha en negativ innvirkning på barna. Ikke selve glasset med vin som står på bordet, avslutter paret fra Bærum.

For å sakte, men sikkert bevege meg mot min undring om mammas tro på mine venners innflytelse kunne ha en global tilknytning, spurte jeg parene om hvordan barn best kan beskyttes mot utvikling av negativ rusmiddelbruk. Igjen så hersket det stor enighet mellom parene og alle tre var enige i at ved å gi gode råd, veiledning og oppfølging, og ved å skape et godt vennskapsforhold med barna, står en godt rustet i å gi den nødvendige beskyttelsen mot en negativ rusutvikling. De formulerte alle på hver sin måte at barn bør bli tatt vare på innenfor et miljø hvor de skal ha muligheten til å danne seg en grunnleggende positiv selvfølelse. Foreldreparet fra Somalia påpekte at

rus tross alt er forbudt i deres kultur og religion, og deres rolle som foreldre er å gi barna den nødvendige kunnskapen om hva som er akseptabelt. Lærer barna seg dette avslutter foreldrene, vil våre barn lære å respektere seg selv, og med det fortjene respekt fra andre. Oppnår vi som foreldre dette, vil veien til å misbruke rusmidler være lang i følge mine somaliske venner.

Avslutningsvis skal jeg nå forsøke å knytte svarene fra mine tre vennepar til min undring om det er en «typisk norsk» holdning, eller et menneskelig og globalt fenomen å føle et ansvar for at egne barn skal få et godt liv. Svaret er enkelt: Det hersker ingen tvil om at samtlige par mener at foreldrene er alfa og omega i forhold til barns oppvekst. Parene fra Irak og Somalia presiserte at de trodde mange rusmisbrukere har hatt problemer i oppveksten.

Min sterkt begrensede intervjuprosess fortalte meg at det ikke er noen stor forskjell i hvordan de tre parene ser på sin rolle som veiledende oppvekstagenter og barnas historieskapere. Alle påpeker at de har ansvar for egne barns videreutvikling og håndtering av kommende utfordringer i livet, selv om innholdet i hva som er det beste er kulturelt og individuelt forskjellig. Ikke bare viste det seg at også mange barn i Somalia sannsynligvis har kranget med sin mor på grunn av utsagnet: «Før du velger å bli kjent med noen, se på hans venner!» som er sterkt beslektet med min mors utsagn: «Fortell meg hvem dine venner er, så skal jeg fortelle deg hvem du er».

Min mors bruk av ordtaket uttrykte altså ikke bare en typisk norsk bekymring over eget barns fremtid, knyttet til to myter, men hun gav uttrykk for et menneskelig og globalt fenomen. Jeg vil derfor avslutte med følgende globale verdi: De aller fleste foreldre, uavhengig av kulturell bakgrunn og verdier, ønsker sine barn det absolutt beste!

Takk mamma, for at du er et globalt individ! ☒